
وضعیت اجتماعی کودکان در ایران (۱۳۸۵-۱۳۹۵)

مدیر طرح و ویراستار علمی:

پیام روشنفکر

مدیر طرح:
پیام روشنفکر

کمیته‌ی داوران:

دکتر حسین سراج زاده، دکتر ژاله شادی‌طلب، دکتر حسین راغفر، دکتر
غنچه راهب، دکتر رضا رزاقی، دکتر فریبرز رئیس‌دانا، دکتر امید زمانی،
سیامک زند رضوی، دکتر علی کاظمی، دکتر پویا علاء‌دینی، لطف‌الله
محسنی، دکتر صلاح‌الدین قادری، دکتر معصومه معارف‌وند، نسترن
موسوی، دکتر محمدعلی محمدی، دکتر مروّنه وامقی

کمیته‌ی اجرایی:

اشرف‌اسادات موسوی، ضحی معتمدی، سیده‌هدی ناجی

نویسندگان:

جعفر ابراهیمی، صدیقه بختیاری، مجتبی بیات، زهرا جرجران
شوشتری، جلوه جواهری، جمال رشیدی، پریسا روشن‌فکر، پیام
روشن‌فکر، فریبرز رئیس‌دانا، پیمان زیتسی، منصوره حمصیان اتفاق،
آیتا صدیقی، سمانه عابدینی، دلارام علی، حمیدرضا فراهانی واشقانی،
دریا فلسفی، سعید مدنی قهفرخی، مهدی نصرت‌آبادی

فهرست

درآمد

- ۹ پیام روشنفکر
مقدمه: مرور و بررسی آسیب‌دیدگی کودکان در ایران
- ۱۷ فریبرز رئیس‌دانا
کودکان و توسعه، شکستن چرخه‌ی بین‌نسلی محرومیت‌ها
- ۳۱ سعید مدنی‌فهرخی، منصوره حمصیان اتفاق
وضعیت فقر چندبعدی کودکان در ایران
- ۸۹ مهدی نصرت‌آبادی
وضعیت کودکان کار در ایران
- ۱۱۱ دلارام علی
وضعیت کودکان خیابانی در ایران
- ۱۲۹ دلارام علی
کودکان سکونتگاه‌های غیررسمی و مناطق حاشیه‌ای شهرها
- ۱۴۳ جمال رشیدی
وضعیت محرومیت کودکان مناطق محروم
- ۱۵۹ مجتبی بیات
آموزش کودکان در ایران با تأکید بر کودکان بازمانده
از تحصیل
- ۱۷۷ جعفر ابراهیمی
وضعیت ابتلا به اچ‌آی‌وی و ایدز و
رفتارهای پرخطر جنسی در کودکان و نوجوانان
- ۱۹۷ زهرا جرجران شوشتری
وضعیت سلامت کودکان در ایران
- ۲۱۷ پیام روشنفکر و پیمان زبیتی

کودکان معارض و مرتبط با قانون در ایران

- ۲۷۷ بریسا روشنفکر
وضعیت کودکان بدسرپرست در ایران
- ۳۰۳ سمانه عابدینی
وضعیت کودکان بی سرپرست در ایران
- ۳۱۵ دلارام علی و دریا فلسفی
وضعیت ازدواج کودکان کمتر از هجده سال در ایران
- ۳۲۹ جلوه جواهری
وضعیت خودکشی کودکان در ایران
- ۳۵۱ جلوه جواهری
وضعیت کودکان مهاجر، پناهنده و بدون شناسنامه در ایران

حمیدرضا واشقانی فراهانی،

۳۶۹ آنتیا صدیقی و صدیقه بختیاری

درآمد

در ماه مارس سال ۲۰۱۲ «واحد سیاست‌ها و راهبردهای صندوق کودکان سازمان ملل متحد» راهنمایی منتشر کرد که رویکرد جدیدی را با نام رویکرد «حق محور و عدالت‌نگر»^۱ به تحلیل وضعیت کودکان و زنان معرفی و توصیه می‌کرد. از آنجاکه صندوق کودکان ملل متحد سازمانی حق‌محور حول پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک^۲ است، می‌توان دریافت که تفاوت این رویکرد با نمونه‌های پیشین در افزودن رویکرد عدالت‌نگر به موضوع تحلیل وضعیت کودکان است.

در این رویکرد جدید نه تنها خود عدالت به عنوان یکی از حقوق پایه مطرح می‌شود، معنای ایدئال مدنظرش نیز برآمده از اصول پایه‌ی پیمان‌نامه‌ی آن است که طبق آن، همه‌ی کودکان باید فرصت برابر برای بقا، رشد، مشارکت و دستیابی به همه‌ی ظرفیت‌های تکاملی نهفته‌ی خود داشته باشند و در این مسیر لازم است تا نابرابری‌های قابل اجتناب، غیرمنصفانه، غیرضروری و بشرساخت از میان برداشته شود. لذا از این پس نباید صرفاً به بهبود میانگین شاخص‌های توصیف‌کننده‌ی وضعیت کودکان اکتفا کرد، بلکه باید به دنبال بهترین توزیع ممکن در میان گروه‌های

1. rights-based, equity-focused Situation Analysis (SitAn)

2. The United Nations Convention on the Rights of the Child (commonly abbreviated as the CRC or UNCRC)